

บทคัดย่อ

บทนำ: โรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขที่พบได้ในทุกภูมิภาคของประเทศโดยในแต่ละปีมีรายงานผู้ป่วยและเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวจำนวนมาก เนื่องจากการระบาดของโรคไข้เลือดออกมีปัจจัยเชิงพื้นที่ที่หลายปัจจัยเป็นตัวกำหนด การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของโรคดังกล่าว และเพื่อค้นหาพื้นที่จังหวัดที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เสี่ยงของการระบาด

วิธีการศึกษา: ทำการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ (Spatial autocorrelation) โดยอาศัยข้อมูลอุบัติการณ์รายจังหวัดของโรคไข้เลือดออกของประเทศไทยจากฐานข้อมูลระบบเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา (รายงาน 506) ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2559

ผลการศึกษา: ในภาพรวมของประเทศอุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออกที่ระดับจังหวัดมีความสัมพันธ์เชิงพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 3 ปีที่ทำการศึกษา (Moran's I coefficient = 0.38, 0.41 และ 0.51 ตามลำดับ) และพบลักษณะความสัมพันธ์แบบเป็นกลุ่มก้อนของการระบาดที่แตกต่างกันระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีลักษณะการเกิดโรคแบบเป็น

กลุ่มก้อนระดับจังหวัดที่ชัดเจนทั้ง 3 ปี โดยมี 2 ปีเป็นกลุ่มก้อนของการระบาดแบบเข้มข้น (Hot spot) ส่วนในภาคกลางพบว่ามีกลุ่มก้อนแบบ Hot spot 1 ปี นอกจากนี้การวิเคราะห์ยังเปิดเผยให้เห็นว่าในแต่ละปีจะมีบางจังหวัดที่อยู่นอกพื้นที่ Hot spot แต่มีลักษณะเสี่ยงต่อการนำเข้ามาหรือส่งออกการระบาดไปยังพื้นที่ข้างเคียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและวิจารณ์: ผลจากการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าโรคไข้เลือดออกในประเทศไทยมีลักษณะการระบาดเป็นกลุ่มก้อนแบบ Hot spot ที่ชัดเจนในบางภูมิภาคของประเทศ โดยในขณะที่เดียวกันก็พบจังหวัดนอกพื้นที่ดังกล่าวที่เสี่ยงต่อการนำเข้ามาหรือส่งออกการระบาดซึ่งเป็นพื้นที่ที่แตกต่างกันไปในแต่ละปี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาการนำวิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ไปใช้ร่วมกับการวิเคราะห์รูปแบบอื่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดมาตรการควบคุมโรคให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของการระบาดในแต่ละพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่, พื้นที่เสี่ยง, ไข้เลือดออก, ประเทศไทย